

**Міністерство освіти і науки України
Бердянський державний педагогічний університет
Гуманітарно-економічний факультет
Кафедра економіки, підприємництва та фінансів**

ЗАТВЕРДЖЕНО
Рішення Приймальної комісії
Бердянського державного
педагогічного університету
27 березня 2020

ПРОГРАМА
вступного екзамену зі спеціальності

Освітній ступінь: доктор філософії

Спеціальність: 051Економіка

Бердянськ – 2020

ЗМІСТ

1. Пояснювальна записка.....	4
2. Зміст програми.....	5
3. Критерії оцінювання.....	9
4. Список рекомендованої літератури.....	10

1. Пояснювальна записка

Мета вступного екзамену зі спеціальності для вступу на здобуття освітньо-наукового ступеня доктор філософії: з'ясувати рівень теоретичних знань і практичних навичок вступників, яких вони набули під час навчання на освітньому ступені магістр та освітньо-кваліфікаційному рівні спеціаліст з метою формування рейтингового списку та конкурсного відбору вступників на навчання за освітньо-науковим ступенем доктора філософії спеціальності 051 Економіка у межах ліцензованого обсягу.

Форма вступного екзамену – екзамен.

Форма вступного випробування - екзамен

Екзамен – це завдання, виконання яких дає можливість виявити рівень сформованості теоретичних знань, практичних умінь та компетенцій.

Час виконання – 60 хвилин (підготовка до відповіді 45 хвилин, відповідь – 15 хвилин)

Екзаменаційний білет складається з трьох завдань відкритого типу.

Приклад екзаменаційного білету

1. Сутність та елементи національного багатства.
2. Природні ресурси та їх вплив на економічний розвиток.
3. Склад та характеристика природно-ресурсного потенціалу України.

Перелік тем, що виносяться на фахове вступне випробування з

1. Структура та інституційні перетворення національної економіки
2. Організація державного управління національної економіки
3. Економічне зростання та економічний розвиток національної економіки
4. Прогнозування соціально-економічного розвитку країни
5. Планування соціально-економічного розвитку
6. Державне регулювання економіки як функція держави
7. Фінансовий механізм державного регулювання економіки
8. Державне регулювання інвестиційної діяльності
9. Державне регулювання науково-технічної та інноваційної діяльності
10. Державне регулювання підприємницької діяльності
11. Державне регулювання зовнішньоекономічної діяльності
12. Державне регулювання цін та інфляції

Вимоги до відповіді вступника

Під час вступного екзамену вступник повинен показати :

1. Чітке знання означень, понять, термінів, формулювань, передбачених програмою, вміння пояснювати їх;
2. Вміння точно і стисло висловлювати власну думку, використовуючи набуті знання, термінологічний апарат;
3. Наявність вмінь і навичок, передбачених державними стандартами, вміння застосовувати їх на практиці;
4. Вміння аналізувати та систематизувати матеріал.

2.Зміст програми

ТЕМА 1. Структура та інституційні перетворення національної економіки

Структура національної економіки. Структура економіки за формами власності та видами економічної діяльності. Регіональна структура економіки та її види. Основні структурні пропорції у зовнішній торгівлі. Стратегія структурних змін в економіці та критерії пріоритетності у структурній політиці. Методи структурної політики. Державна політика інституційних перетворень у національній економіці. Концепції реформування відносин власності. Концепція приватизації. Завдання та функції органів центральної влади щодо управління процесами роздержавлення та приватизації.

Етапи приватизації в Україні. Структура, порядок розробки та прийняття Державної програми приватизації. Об'єкти та способи приватизації. Корпоратизація державних підприємств. Наслідки приватизації та їх вплив на розвиток національної економіки. Управління державними корпоративними правами: стратегія, функції та завдання органів державної влади.

Поняття державного сектору економіки. Ефективність державного сектору економіки. Державні закупівлі як засіб задоволення державних потреб. Сутність державних закупівель. Державні потреби в продукції (роботах, послугах). Державні замовники. Механізм державних закупівель.

ТЕМА 2. Організація державного управління національної економіки

Економічні функції держави: формування правових засад функціонування економіки; емісія грошей; усунення вад ринкового саморегулювання; перерозподіл доходів і ресурсів; стабілізація економіки; антимонопольна діяльність держави.

Необхідність державного управління економікою. Об'єкти і суб'єкти державного управління. Основні риси державного управління. Американський та європейський підходи до управління. Цілі державного управління та їх види. Ієрархія цілей. Стратегічні, тактичні і оперативні цілі.

Закони України як правова база функціонування економіки. Роль основних законодавчих актів у сфері економіки: закони про власність та підприємницьку діяльність; закони про функціонування фінансового сектору економіки; закони про зовнішньоекономічну діяльність; закони про соціальний захист населення.

Повноваження Кабінету Міністрів України щодо управління економікою. Основні завдання головного органу у системі центральних органів виконавчої влади із забезпечення реалізації державної економічної, цінової, інвестиційної та зовнішньоекономічної політики. Відносини Кабінету Міністрів України з Президентом України та Верховною радою. Система і основні функції загальноекономічних міністерств (Міністерство економіки, Міністерство фінансів тощо). Роль галузевих органів державного управління економікою (Міністерство промислової політики, Міністерство аграрної політики тощо). Роль місцевих органів влади в управлінні економікою.

ТЕМА 3. Економічне зростання та економічний розвиток національної економіки

Сутність та показники економічного розвитку. Економічне зростання та економічний розвиток. Система показників кількісних змін економічного

розвитку. Показники якісних змін економічного розвитку: індекс соціального розвитку, індекс розвитку людського потенціалу, індекс зубожіння та індекс розвитку з врахуванням тендерного розподілу, комплекс індикаторів сталого розвитку. Етапи економічного зростання та розвитку. Стратегія соціально-економічного розвитку країни та її сутність.

Основні напрями досягнення стратегічних цілей у інституціональній, інноваційно-інвестиційній сферах, у реальному та фінансовому секторах, на внутрішньому на зовнішньому ринках. Державні пріоритети. Дерево цілей. Стратегічні, тактичні та оперативні цілі. Постіндустріальне суспільство. Соціально орієнтована ринкова економіка. Роль прогнозів і програм в обґрунтуванні стратегії соціально-економічного розвитку країни.

ТЕМА 4. Прогнозування соціально-економічного розвитку країни

Сутність поняття "прогноз". Теоретичний та управлінський аспекти прогнозування. Форми поєднання прогнозу і плану (програми). Імовірнісний характер прогнозів. Функції соціально-економічного прогнозування: науковий аналіз, дослідження об'єктивних зв'язків соціально-економічних явищ, оцінка об'єкту прогнозування, виявлення альтернатив економічного розвитку. Принципи соціально-економічного прогнозування: наукової обґрунтованості, адекватності, альтернативності, системності, цілеспрямованості.

Класифікація методів прогнозування. Інтуїтивні та формалізовані методи прогнозування. Індивідуальні та колективні експертні оцінки. Прості й складні методи екстраполяції. Методи логічного, інформаційного й статистичного моделювання.

Характеристика макроекономічних моделей прогнозування економіки України. Державне прогнозування економічного і соціального розвитку України. Зміст державного прогнозування економічного і соціального розвитку України.

ТЕМА 5. Планування соціально-економічного розвитку

Роль програмування в системі державного управління національною економікою. Співвідношення понять "програма" і "план". Директивне та індикативне планування. Розвиток макроекономічного програмування в Україні. Система програмних документів економічного і соціального розвитку в Україні. Сутність програмно-цільового методу планування. Державні цільові програми (ДЦП). Класифікація ДЦП. Принципи розроблення програм економічного і соціального розвитку: цілісності, об'єктивності, науковості, гласності, самостійності, рівності дотримання загальнодержавних інтересів. Державна програма економічного і соціального розвитку України (ДПЕСР) як форма макроекономічного планування. ДПЕСР України в системі прогнозних, програмних та інших державних документів.

ТЕМА 6. Державне регулювання економіки як функція держави

Вади ринкового саморегулювання та необхідність державного втручання в економіку. Сутність та обмеження державного регулювання економіки. Об'єкти та суб'єкти державного регулювання економіки. Функції державного регулювання економіки.

Методи державного регулювання економіки. Прямі та непрямі методи. Інструменти державного регулювання економіки.

ТЕМА 7. Фінансовий механізм державного регулювання економіки

Державний бюджет як фінансовий план держави, його функції. Джерела доходної частини бюджету та їх регулювання. Структура видатків бюджету. Міжбюджетні відносини. Бюджетний дефіцит та джерела його фінансування. Державний борг.

Податки як інструмент державного регулювання економіки. Системи оподаткування: пропорційна, прогресивна, регресивна. Основні функції податків: фіскальна, стимулююча, розподільча, соціальна. Еластичність та динамічність податків. Податковий тягар.

Грошово-кредитне регулювання економіки. Стратегічні цілі грошово-кредитної політики: забезпечення повної зайнятості та підтримання стабільності грошової одиниці. Тактичні цілі грошово-кредитної політики. Основні інструменти грошово-кредитного регулювання економіки. Міжнародні резерви центрального банку та їх роль в грошово-кредитній політиці.

ТЕМА 8. Державне регулювання інвестиційної діяльності

Інвестиції як фактор сукупного попиту та економічного зростання. Суб'єкти та об'єкти інвестиційної діяльності. Класифікація форм і видів інвестицій. Визначення пріоритетних сфер інвестування. Джерела інвестування.

Державна інвестиційна політика. Пряме управління державними інвестиціями. Бюджет як джерело державних капіталовкладень. Податкове регулювання інвестиційної діяльності. Фінансово-кредитне регулювання інвестиційної діяльності. Амортизаційна політика держави.

Фактор часу в оцінці витрат і результатів інвестиційної діяльності. Оцінка інфляції та ризиків в процесі прийняття інвестиційних рішень. Показники економічної ефективності інвестицій.

ТЕМА 9. Державне регулювання науково-технічної та інноваційної діяльності

Науково-технічний прогрес як основний фактор економічного зростання. Науково-технічна політика: цілі, завдання та напрями. Організаційні засади науково-технічної політики в Україні. Форми та методи реалізації науково-технічної політики. Державні науково-технічні програми. Державне замовлення в науково-технічній сфері. Державна науково-технічна експертиза. Фінансове забезпечення науково-технічних програм.

Інноваційна діяльність та інноваційна політика. Мета та функції інновацій. Етапи інноваційного процесу. Класифікація інновацій. Принципи державної інноваційної політики. Складові організаційно-економічного механізму інноваційної політики: визначення державних пріоритетів; розробка державних цільових програм; фінансове регулювання інноваційної діяльності; захист інтелектуальної власності; міжнародна наукова кооперація.

ТЕМА 10. Державне регулювання підприємницької діяльності

Підприємництво як об'єкт державного регулювання. Економічна сутність підприємництва. Види підприємницької діяльності та їх характеристика. Інноваційне підприємництво. Організаційно-правові форми підприємництва. Банкрутство та санація підприємств. Проблема детінізації підприємницької діяльності.

Механізм державного регулювання підприємництва. Ліцензування підприємницької діяльності. Реєстрація та ліквідація підприємств. Інспекція та контроль за діяльністю підприємств. Система державної підтримки підприємництва. Фінансові важелі державного регулювання підприємництва.

Антимонопольна політика: сутність та необхідність. Вимірювання монополістичної влади. Економічні і соціальні методи регулювання монополістичної діяльності. Природні монополії та особливості регулювання їхньої діяльності. Антимонопольне законодавство та його характеристика в Україні. Антимонопольний комітет України, його компетенції та повноваження.

ТЕМА 11. Державне регулювання зовнішньоекономічної діяльності

Засади зовнішньоекономічної політики. Завдання та принципи зовнішньоекономічної політики. Правова база регулювання зовнішньоекономічної діяльності. Правові режими для іноземних суб'єктів господарської діяльності на території

України. Види зовнішньоекономічної діяльності. Система органів державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності. Методи регулювання зовнішньоекономічної діяльності. Стратегія і тактика зовнішньоекономічної політики України.

Регулювання зовнішньоторговельної діяльності. Протекціонізм і вільна торгівля. Адміністративні інструменти державного регулювання зовнішньоторговельної діяльності: ліцензування, квотування, державна монополія на зовнішню торгівлю окремими товарами. Економічні методи регулювання зовнішньої торгівлі. Митні інструменти: ввізне і вивізне мито, мінімальна митна вартість, антидемпінгове мито. Немитні інструменти: субсидії виробникам експортних товарів, пільгове кредитування експортерів. Вільні економічні зони. Регулювання умов інвестування за межі держави. Стратегія і тактика політики іноземного інвестування в Україні.

Роль держави у залученні іноземних кредитів. Форми іноземних кредитів. Необхідність залучення іноземних кредитів в національну економіку. Джерела іноземних кредитів в економіку України. Порядок залучення іноземних кредитів. Порядок погашення іноземних кредитів. Стратегія і тактика політики іноземного кредитування в Україні.

ТЕМА 12. Державне регулювання цін та інфляції

Державне регулювання цін. Види та структура цін. Сфера державного регулювання цін на товари та послуги. Прямі та опосередковані методи державного регулювання цін. Цілі державного регулювання цін. Державне регулювання цін монополістичних утворень. Декларування цін.

Інфляція як об'єкт державного регулювання. Причини та наслідки інфляції. Методи регулювання помірної інфляції: монетарне, бюджетне та валютно-курсове регулювання. Таргетування інфляції. Антиінфляційні заходи в умовах високої інфляції. Стратегія швидкого та повільного зниження інфляції

3.Критерії оцінювання

Форма вступного випробування - екзамен

Екзаменаційний білет складається з трьох завдань відкритого типу

Оцінювання знань вступників до аспірантури за результатами вступного іспиту з іноземної мови здійснюється членами комісії на основі отриманих відповідей на питання білетів. Оцінювання відбувається за 100-бальною шкалою. Відповіді вступників оцінюються окремо за кожним питанням усіма членами комісії. Потім визначається середня оцінка за результатами усіх питань. При виникненні дискусій, спорів щодо оцінки вирішальне слово має голова екзаменаційної комісії.

Рівень	Бали	Загальні критерії оцінки
Незадовільно	0 – 49 бали	незнання ключових питань з обраної спеціальності, невміння підкріплювати теоретичні викладки прикладами з практики.
Задовільно	50–64 бали	знання ключових питань з обраної спеціальності;
Добре	65 – 89 бали	ґрунтовне знання основних питань курсу з обраної спеціальності;
Відмінно	90 – 100 балів	досконале знання теоретичних і практичних аспектів курсу з обраної спеціальності;

Остаточна конкурсна оцінка (**КО**) за 100-бальною шкалою (від 0 до 100) формується за формулою:

$$КО = (O1 + O2 + On) / n,$$

де **O1, O2, On** – бали за відповідь на одне питання; **n**– кількість питань.

4. Список рекомендованої літератури

Основна література

1. Башнянин Г. І. Макроекономічна теорія : навч. посібник / Г. І. Башнянин, Л. С. Томашик, А. Р. Середа ; за ред. Г. І. Башнянина, Л. С. Томашик. - 2-ге вид., стереотип. - Львів : Новий Світ-2000, 2016. - 552 с.
2. Бліщук К. М. Економічний аналіз державної політики: основні поняття, підходи до застосування : навч. посібник / К. М. Бліщук, Є. Г. Матвіїшин. - Львів : ЛРІДУ НАДУ, 2017. - 268 с.
3. Бодров В. Г. Державне регулювання економіки та економічна політика : навч. посіб. / В. Г. Бодров, О. М. Сафронова, Н. І. Балдич. - К. : Академвидав, 2018. - 520 с.
4. Бодров В. Г. Регулювання міжбюджетних відносин: Україна і європейський досвід : наукова монографія / за ред. В. Г. Бодрова. - Запоріжжя : Вид-во ГУ "ЗІДМУ", 2016. - 382 с.
5. Бодров В. Г. Трансформація економічних систем: концепції, моделі, механізми регулювання та управління : навч. посібник / В. Г. Бодров. - К. : УАДУ, 2019. - 102 с.
6. Бодров В. Г. Державне регулювання інноваційної модернізації промислового комплексу України : наукове видання / В. Г. Бодров, М. В. Гаман, В. О. Гусев. - К. : НАДУ, 2019. - 73 с.
7. Василик О. Д. Державні фінанси України : підручник / О. Д. Василик, К. В. Павлюк. - К. : Центр навчальної літератури, 2017. - 608 с.
8. Воротін В. Є. Макроекономічне регулювання в умовах глобальних трансформацій / В. Є. Воротін. - К. : УАДУ, 2017. - 392 с.
9. Гриньова В. М. Державне регулювання економіки : підручник / В. М. Гриньова, М. М. Новікова. - К. : Знання, 2018. - 398 с.
10. Дідківська Л. І. Державне регулювання економіки : навч. посібник / Л. І. Дідківська, Л. С. Головка. - 5-те вид., стереотип. - К. : Знання, 2016. - 213 с.
11. Економіка України: інноваційна стратегія українських реформ : монографія / відп. ред. В. Ф. Бесєдін, А. С. Музиченко. - К. : НДЕІ, 2017. - 523 с.
12. Економіка. Суспільство. Влада. Актуальні проблеми державного управління в умовах економічних і суспільних трансформацій : матеріали методологічних семінарів кафедри економічної теорії та історії економіки, проведених у 2018 році / за заг. наук. ред. Г. Бодрова. - К. : НАДУ, 2019. - 90 с.
13. Економіка. Суспільство. Влада. Актуальні проблеми державного управління в умовах економічних і суспільних трансформацій : матеріали методологічних семінарів кафедри економічної теорії та історії економіки, проведених у 2017 році / за заг. наук. ред. Г. Бодрова. - К. : НАДУ, 2018. - 124 с.
14. Економічна теорія: Макро- та мікроекономіка / за ред. З. Ватаманюка, С. Панчишина. - К. : Видавничий дім "Альтернативи", 2016. - 606 с.
15. Економічний розвиток і державна політика / кол. авт. : Ю. М. Бажал, О. І. Кілієвич, О. В. Мертенс та ін. ; за заг. ред. Ю. І. Єханурова, І. В. Розпутенка. - К. : Вид-во "КІС", 2018. - 104 с.
16. Жаліло Я. А. Теорія та практика формування ефективної економічної стратегії держави : монографія / Я. А. Жаліло. - К. : НІСД, 2019. - 336 с.
17. Івашов М. Ф. Актуальні питання економічної теорії та практики її застосування в державному управлінні / М. Ф. Івашов. - К. : НАДУ. - 2017. - 64 с.
18. Крайник О. П. Місцеві бюджети : навч. посібник / О. П. Крайник. - Львів : ЛРІДУ НАДУ, 2017. - 184 с.
19. Манків Г. Н. Макроекономіка / Грегорі Н. Манків ; пер. англ. ; наук. ред. пер. С. Панчишин. - К. : Основи, 2020. - 588 с.

22. Основи інформаційних систем : навч. посібник / В. Ф. Ситник, Т. А. Писаревська, Н. В. Єрьоміна, О. С. Красва ; за ред. В. Ф. Ситника. - вид. 2-ге, перероб. і доп. - К. : КНЕУ, 2016. - 420 с.
23. Панчишин С. Макроекономіка : навч. посібник / С. Панчишин. - К. : Либідь, 2016. - 614 с. Г. Бодрова, В. О. Рибалкіна. - К. : Академвидав, 2016. - 672 с.
24. Прісенко Г. В. Прогнозування соціально-економічних процесів / Г. В. Прісенко, І. Равікович. - К. : КНЕУ, 2015. - 378 с.
29. Ринки реального сектора економіки України: структурно-інституціональний аналіз / В. О. Точилін, Т. О. Осташко, О. В. Пустовойт ; за ред. В. О. Точиліна ; НАН України, Ін-т економіки та прогнозування. - К. : Експрес, 2019. - 640 с.
30. Самуэльсон П. ^ . ^ кономика : учеб. пособие / Пол . Самуэльсон, Вильям. Д. Нордхаус ; пер. с англ. - 16-е изд. - М. : Издательский дом "Вильямс", 2020.
31. Стігліц Дж. Е. Економіка державного сектора / Джозеф Е. Стігліц ; пер. з англ. А. Олійник, Р. Скільський. - К. : Основи, 2017. - 854 с.
32. Федулова Л. І. Інноваційна економіка : підручник / Л. І. Федулова. - К. : Либідь, 2016. - 480 с.
33. Шамхалов Ф. Государство и ^ кономика. Основы взаимодействия / Ф. Шамхалов. - М. : ^ кономика, 2016. - 727 с.
34. Шарапов О. Д. Економічна кібернетика : навч. посібник / О. Д. Шарапов, В. Д. Дербенцев, Д. Є. Семьонов. - К. : КНЕУ, 2017. - 231 с.
38. Швайка Л. А. Державне регулювання економіки : навч. посібник / Л. А. Швайка. - К. : Знання, 2016. - 435 с.

Додаткова література

1. Аналітична економія: макроекономіка і мікроекономіка : навч. посібник : у 2-х кн. Кн. 1. : Вступ до аналітичної економії. Макроекономіка / за ред. С. Панчишина, П. Островерха. - 4-те вид., випр. і доп. - К. : Знання, 2016. - 723 с.
2. Бодров В. Г. Антикризове управління національною економікою в умовах глобальних ризиків / В. Г. Бодров // Формування ринкової економіки : зб. наук. праць. - Спец. вип. "Державне антикризове управління національною економікою: світовий досвід та проблеми в Україні". - К. : КНЕУ, 2018. - С. 19-23.
3. Бодров В. Г. Промішленніє підприємства України в постприватизаційний період: механізми державного регулювання та фінансової підтримки / В. Г. Бодров, С. І. Знахарів, О. В. Манойленко. - Харків: Константа, 2016. - 450 с.
4. Веймер Д. Л. Аналіз політики: Концепція і практика / Девід Л. Веймер, Ейден Р. Вайнінг ; пер. з англ. І. Дзюб, А. Олійник ; наук. ред. О. Кілієвич. - К. : Основи, 2018. - 654 с.
5. Гальчинський А. Інноваційна стратегія українських реформ / А. Гальчинський, В. Геєць, А. Кінах, В. Семиноженко. - К. : Знання України, 2017. - 356 с.
6. Гриньова В. М. Державне регулювання економіки : підручник / В. М. Гриньова, М. М. Новикова. - К. : Знання, 2018. - 398 с.
7. Державне регулювання економіки : навч. посібник / С. М. Чистов, А. Є. Никифоров, Т. Ф. Куценко та ін. - вид. 2-ге, доопрац. і допов. - К. : КНЕУ, 2015. - 440 с.
8. Орешін В. П. Державне регулювання національної економіки: навч. посібник / В. П. Орешін. - М.: ИНФРА-М, 2018. - 124 с.
9. Розпутенко І. Управління державними видатками в перехідних економіках / І. Розпутенко. - К. : Основи, 2017. - 223 с.
10. Роль держави у довгостроковому економічному зростанні / за ред. Б. Є. Кваснюка. - К. : Ін-т екон. прогноз. ; Харків : Форт, 2018. - 424 с.
11. Стеченко Д. М. Державне регулювання економіки : навч. посібник / Д. М. Стеченко. - К. : Вікар, 2018. - 262 с.

12. Чугунов І. Я. Бюджетний механізм регулювання економічного розвитку / І. Я. Чугунов ; М-во фінансів України, Наук.-дослідний фінансовий ін-т. - К. : НІОС, 2018. - 485 с.
13. Шинкарук Л. В. Нагромадження основного капіталу: теорія, аналіз та тенденції розвитку в Україні : монографія / Л. В. Шинкарук. - К. : Університет "Україна", 2016. – 393 с.
14. Кондрашов О. М. Промислова політика в Україні: теорія, методологія, практика управління : монографія / О. М. Кондрашов. - Донецьк : Тов. "Юго-Восток. Лтд", 2018. - 367 с.
15. Пісьмаченко Л. М. Державне управління зовнішньоторговельною діяльністю в Україні: регулювання та контроль / Л. М. Пісьмаченко. - Донецьк : Юго-Восток, 2018. - 365 с.
16. Політична економія : навч. посібник для студентів вищих навч. закладів / за ред. Сазонець І. Л. Управління місцевими фінансами : навч. посібник / І. Л. Сазонець, Т. В. Гринько, Г. Ю. Придатко. - К. : Центр навчальної літератури, 2016. - 264 с.
17. Сунцова О. О. Місцеві фінанси : навч. посібник / О. О. Сунцова. - К. : Центр навчальної літератури, 2015. - 560 с.
18. Франчук І. А. Державна політика розвитку енергетики в Україні: стан, тенденції, перспективи : монографія / І. А. Франчук. - Донецьк : ТОВ "Юго-Восток. Лтд", 2018. - 384 с.